

**Není
to úplně
v pytli.**

**Férový
obchod
existuje!**

Toto je leták o fair trade

Pytle s fairtradovým kakaem z družstva Naranjillo v Peru

CO JE FAIR TRADE?

Fair trade je obchod. Lidem ze zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky dává možnost užít se vlastní prací za důstojných podmínek. Zemědělci dostávají spravedlivě zaplacení, pěstují s ohledem na životní prostředí a jejich děti mohou chodit do školy. Takový má přece obchod být!

Fair trade nabízí férové obchodní podmínky, dodržování lidských a pracovních práv i šetrnost k životnímu prostředí. Mezi základní principy fair trade patří:

- výkupní cena odpovídající nákladům udržitelné produkce a důstojného životytí,
- dlouhodobé obchodní vztahy,
- dodržování úmluv Mezinárodní organizace práce (ILO),
- zákaz nucené a dětské práce,
- dlouhodobě udržitelný rozvoj místních komunit,
- kontrolované využívání pesticidů a další zemědělské chemie,
- zákaz využívání geneticky modifikovaných plodin,
- šetrnější přístup k využívání přírodních zdrojů.

V západní Africe pracuje v kakaovém průmyslu stále asi 1,8 milionů dětí, většina v Pobřeží slonoviny a Ghaně. Více než 10 000 dětí je navíc ročně uneseno z okolních zemí, především z Burkiny Faso, aby pracovaly na kakaových farmách.

PROČ JE ZDE FAIR TRADE

- Káva, kakao nebo bavlna se pěstují v zemích Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Finální výrobky z těchto plodin se ale spotřebovávají především v zemích globálního Severu, tedy například v Evropě a Severní Americe. Do hry proto vstupuje mezinárodní obchod a ten není spravedlivý.
- Většina zemí globálního Jihu se dodnes vyrovnává s následky své koloniální historie. Ekonomiky těchto zemí jsou orientované na vývoz a běžně závislé pouze na jedné hlavní exportní komoditě.
- V zemích globálního Jihu jsou často u moci nestabilní vlády, míra korupce je vysoká a vymahatelnost práva mizivá. Zásadní část populace těchto zemí se potýká s extrémní chudobou, běžné je porušování základních lidských práv a ani dětská a otroká práce nebývá výjimkou.
- Při nastavování pravidel mezinárodního obchodu mají silný hlas bohaté státy Severu a lobby nadnárodních společností. Země globálního Jihu jsou závislé na vývozu primárních surovin a jejich průmysl se nerozvíjí. Jedním z důvodů jsou ochranná opatření vnitřních trhů EU či USA, jako např. dovozní limity či celní eskalace (uvalování vyššího cla na zpracované produkty). Tak vzniká nesoulad mezi deklarovanou vůlí vlád globálního Severu podpořit rozvoj chudších zemí globálního Jihu a reálným stavem, který samotné výrobce Jihu zásadním způsobem znevýhodňuje.

Pěstování kávy se věnuje asi 25 milionů lidí, 80 % z nich jsou drobní pěstitelé s malými rodinnými pozemky o velikosti jednoho až pěti fotbalových hřišť.

- Pro většinu drobných pěstitelů je prodej jejich kávy jediným zdrojem příjmu. Sami svoji kávu na mezinárodním trhu prodat nemohou. To dělají překupníci, kteří pěstitelům často nezaplatí ani takovou cenu, která pokryje reálné náklady na produkci. Podíl příjmu pěstitelů na maloobchodní ceně kávy v supermarketu se nakonec pohybuje pouze mezi 7 a 10 %. Zbytek si rozdělí ostatní články dodavatelského řetězce.

V roce 2011 byla cena prané arabiky přes 3 dolary za libru, v roce 2013 ale opět klesla na úroveň kolem 1,40 dolaru.

- Pět velkých společností (Nestlé, Kraft Foods, Sara Lee, Smucker's a Strauss) kontroluje více jak polovinu mezinárodního obchodu s kávou. Tyto společnosti mají obrovský vliv na fungování celého trhu s kávou a vyjednávací síla drobných pěstitelů je mizivá. Do hry navíc vstupuje komoditní burza, na které se obchod s kávou odehrává. Káva totiž zdaleka není jen surovinou, která se zpracuje a zkonsumuje. Podobně jako ostatní komodity je také předmětem spekulací burzovních makléřů, kteří přispívají k nestálosti její ceny na světovém trhu.
- Výhodou pro pěstitelů může být členství v pěstitelském družstvu. Družstevnictví v zemích globálního Jihu je mnohem běžnější než u nás a pro pěstitelů představuje o něco lepší vyjednávací pozici. Ani družstvo však neovlivní nízké výkupní ceny komodity na světovém trhu. Zásadní změna však může nastat, pokud se družstvo zapojí do systému fair trade. Díky tomu mají členové družstva zaručeny dostatečné výkupní ceny, odborná školení a podporu sociálních programů pro rozvoj komunity.

FAIRTRADOVÉ VÝROBKY A JEJICH OZNAČENÍ

Mezi fairtradové výrobky patří například káva, čaj, čokoláda, třtinový cukr, banány, ovocné džusy, rýže nebo také bavlna. Tyto výrobky poznáme nejnázne podle certifikační známky FAIRTRADE® přímo na obalu produktu. U takového zboží je celý dodavatelský řetězec kontrolovaný systémem nezávislé certifikace Fairtrade. Existuje však i zboží bez certifikační známky, nejčastěji se jedná o řemeslné výrobky, které pochází od členů Světové fairtradové organizace (WFTO). Tato organizace sdružuje pěstitele a obchodníky, kteří se věnují stoprocentně pouze férovému obchodování.

Proto je třeba odlišit dva výše uvedené systémy:

- **Systém certifikace FAIRTRADE®** (www.fairtrade.net) – certifikační známka FAIRTRADE® může být použita na obalu výrobku v případě, že pěstitel, dovozce i zpracovatel pravidelně prochází nezávislým auditem ověřujícím shodu se standardy Fairtrade International.
- **Systém tradičních fairtradových organizací** (www.wfto.com) – je založený na členství obchodníků a pěstitelů v organizaci World Fair Trade Organization (WFTO), všichni členové se zavazují splňovat základní principy fair trade, systém je založený na důvěře, ačkoliv i zde probíhají náhodné audity. Členy WFTO jsou například GEPA, EZA, El Puente, Libero Mondo nebo Traidcraft.

„Družstvo Cenfrocafé využívá fairtradový sociální příplatek na podporu naší komunity, našich rodin. Platíme z něj třeba technická školení, sociální programy nebo úmrtní fond. Pro nás je důležité být součástí fair trade, protože nás podporuje.“

Amaro Chasquero Jaramillo

Rodina kávového pěstitele Amara Chasquero Jaramillo z fairtradového družstva Cenfrocafé v Peru

HLAVNÍ VÝHODY

Certifikace FAIRTRADE® nabízí pěstitelům **jistotu minimální výkupní ceny** a sociální příplatek. Garantovaná minimální výkupní cena (Fairtrade Minimum Price) je stanovena pro každý produkt zvlášť. Pěstitelé tak mají zaručeno, že za své produkty nedostanou méně, než činí jejich náklady na pěstování a důstojný život. Pokud je cena na světovém trhu vyšší než tato garantovaná cena, dostává pěstitel tržní cenu.

Pěstitelskému družstvu navíc odběratel vyplácí **sociální příplatek** (Fairtrade Premium), který se ukládá do komunitního fondu. Pěstitelé pak sami demokraticky rozhodují o tom, jak použijí tyto finanční prostředky. Většinou se jedná o podporu vzdělávání, sociální projekty, nákup zařízení pro zpracování produkce, výstavbu silnic nebo studny, zajištění lékařské péče nebo poskytnutí studijních stipendií pro děti. V roce 2012 čítaly sociální příplatky v souhrnu přes 80 milionů euro.

Do fair trade nemohou být zapojeni jednotliví pěstitelé, zapojují se jako členové pěstitelských družstev.

„Díky zapojení do fair trade se můžeme lépe starat o naše děti a jejich zdraví. Děti mohou studovat i na dobrých školách a univerzitách.“

Juan Francisco Enriquez Rodriguez,
52 let, družstvo Naranjillo v Peru

Srovnání cen kávy druhu arabica

Fairtradová cena vs. cena na newyorské burze (1989–2012)

Garantovaná minimální výkupní cena (Fairtrade Minimum Price) se v dubnu 2011 zvedla ze 125 centů na 140 centů za libru kávy. Fairtradová cena = cena na burze nebo alespoň minimální cena (140 centů) + 20 centů sociálního příplatku (Fairtrade Premium). Zdroj: Fairtrade Foundation, překlad: NaZemi

Příběhy fairtradových pěstitelů, reakce na mýty o fair trade, informace o fair trade ve veřejných institucích, možnosti podpory fair trade, kampaně a materiály najdete zde:

www.fairtrade.cz • facebook.com/podporujifairtrade

O NAZEMI

Jsme nevládní nezisková organizace NaZemi. Jsme přesvědčeni o tom, že každý člověk na Zemi má právo žít a pracovat v důstojných podmínkách. Zaměřujeme se na propojenost našeho spotřebního chování s problémy v tzv. rozvojových zemích a motivujeme jednotlivce, firmy i státy přijmout za tyto problémy odpovědnost.

- **Apelujeme na firmy**, aby podnikaly odpovědně a transparentně. Aby přijaly odpovědnost za pracovní podmínky ve svých dodavatelských řetězcích, za produkty, které nesou jejich značku a jež si můžeme v ČR nebo v Evropě koupit.
- **Podporujeme fair trade** a umožňujeme tím pěstitelům, řemeslníkům a zaměstnancům v zemích globálního Jihu zlepšovat jejich životní podmínky. Fair trade nepřipouští dětskou práci, geneticky modifikované plodiny ani nadměrné zatěžování životního prostředí. Pěstitelé a řemeslníci dostávají spravedlivou odměnu za svoji práci. Prostřednictvím fair trade i přímého kontaktu s pěstiteli a výrobci motivujeme českou veřejnost k odpovědnému přístupu k vlastní spotřebě.
- **Prosazujeme globální rozvojové vzdělávání** do škol i mimo ně, aby žáci a studenti chápali souvislosti mezi vlastním životem a životem lidí v jiných částech světa. Aby porozuměli ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, jež ovlivňují jejich životy. A rovněž aby rozvíjeli své dovednosti a vytvořili si takové hodnoty a postoje, které jim umožní aktivně se podílet na řešení lokálních i globálních problémů a přijmout spoluzodpovědnost za vytváření světa, v němž mají všichni lidé možnost žít důstojný život podle svých představ.

www.nazemi.cz
facebook.com/nazemicz

Ramon Aguilar Rios z fairtradového družstva Naranjillo v Peru

Brožura přináší základní informace o fungování fair trade a jeho přínosech pro pěstitele, kteří pro nás v zemích globálního Jihu pěstují např. kávu nebo kakao.

Vydalo NaZemi v roce 2013.

Vytisknuto na recyklovaném papíře.

Tento dokument byl vytvořen s finanční podporou Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Obsah dokumentu je zcela na odpovědnosti NaZemí a jako takový nemůže být považován za stanovisko Evropské unie.

**ČESKÁ REPUBLIKA
POMÁHÁ**